

Preek ds. P. Lok – Hebreeën 12 : 7, 8

De tuchtiging is ware kindschap

Ps. 102: 13

Ps. 102: 8

Ps. 94 : 4-7

Ps. 119: 26, 27

Ps. 42: 1, 5

Lezen: Hebr. 12 : 1 - 13

Tekst: Hebr. 12 : 7, 8

Geliefde gemeente van onze Here Jezus Christus,

„Heeft niet de mens een zware, een moeilijke, dienst op aarde?” Die vraag van Job (7: 1) zijn we geneigd met een volmondig „ja” te beantwoorden. En dat „ja” komt werkelijk niet alleen uit de mond van Gods gelovige kinderen, die over die zware dienst kunnen meepraten. Dat „ja” komt zeker óók uit de mond van vele ongelovigen, kinderen van de wereld, die eveneens hun spanningen kennen, verdriet en moeiten moeten ondervinden.

De strijd kan zó zwaar worden, dat menigeen eronder dreigt te bezwijken. De grote profeet in Gods Koninkrijk, Elia, die zonder zijn ogen neer te slaan het paleis van de machtige Achab binnentreedt en de goddeloze koning recht in zijn gezicht Gods gericht aankondigt, diezelfde Elia treffen we aan in vertwijfeling, als hij zijn nood uitklaagt tegenover God en zegt: laat mij nu maar sterven, Here, want ik ben alleen overgebleven. Dan legt deze geweldenaar in Gods koninkrijk het bijltje er bij neer. Hij is moedeloos. Heeft niet de mens een zware dienst op aarde?

We kennen Demas, Paulus' gewaardeerde medewerker. Hij had de goede keus gemaakt, vóór Christus en zijn dienst. Maar onder de druk der omstandigheden verlaat deze Demas de apostel Paulus, omdat hij de tegenwoordige wereld lief gekregen heeft. De dienst werd hem té zwaar.

Wat hun overkomen is, kan ons allen overkomen. Aan dat gevaar van verslapping staat de kerk van Christus altijd bloot. Want ze is kerk in een vijandige wereld. Het kost uiterste inspanning de strijd altijd maar weer vól te houden. Groot is de tegenstand die van buitenaf op de kerk aankomt, en sterk is de vrees die van binnen de spankracht ondermijnt, aantast.

Al die zorgen kunnen we samenvatten in één woord: „kastijding”, „tuchtiging”. Dat woord komt nadrukkelijk voor in Hebreeën 12. Dat hoofdstuk gaat diep in op de plaats en de betekenis van die kastijding in Gods kerk en voor Gods kinderen. En dat doet deze brief niet om Gods kinderen tot vertwijfeling te brengen of tot moedeloosheid, maar juist om hen te bemoedigen en te vertroosten, immers:

De tuchtiging is het bewijs van het ware kindschap,

1. In gemeenschap met de trouwe vaders,
2. In gemeenschap met de trouwe Christus,
3. In gemeenschap met de trouwe broeders

1. Er staat in vers 11 een woord, dat in zijn algemeenheid graag erkend wordt door ieder mens: „Want alle tucht schijnt op het ogenblik zelf geen vreugde, maar smart te brengen”. Dat is een bepaalde waarheid, die nauwelijks tegenspraak ontmoet.

Wanneer we namelijk de „tucht“, die smart voortbrengt en geen vreugde, zien optreden in het voorkomen van allerlei vormen van moeite, levensleed, zware zorgen, verdriet, van tegenslagen, ziekten, rampen en zo voort — dan zal iedereen instemmen, dat dit allemaal geen zaak van blijdschap is, maar van smart, van verdriet. Wie zal blij zijn, wanneer hij tegenslag op tegenslag ondervindt? En wie beweert er, dat rampen een bron van vreugde zijn? Immers niemand. Nu het leven is vol van dit soort moeiten. Wie kent dat niet? Niet zonder oorzaak is er een spreekwoord, dat zegt, dat elk huis zijn kruis heeft.

Het valt ook niet te miskennen, dat er in de wereld na de zondeval er onzegbaar veel leed gekomen is, dat geen huis voorbijgaat. Er is veel openlijk verdriet, er is ook ontzaglijk veel verborgen leed, waarvan niemand weet dan die het ondervindt. We sluiten ook in de kerk onze ogen niet voor die sombere kant van het leven.

Dat alle tucht geen vreugde, maar smart schijnt te brengen, wordt grif toegestemd, ook door ongelovigen. Het blijft zéker waar, dat kinderen van God zich anders opstellen tegenover moeiten en verdriet, dan de kinderen van de wereld. Hun beider reactie zal verschillend zijn. De één zal bidden, waar een ander vloekt En de één zal zich aan de Here toevertrouwen mèt zijn zorgen, waar de ander de vuisten balt tégen God. Dat zal waar zijn, maar óók is waar wat de prediker zegt: hetzelfde lot overkomt en ervaren de rechtvaardigen èn de onrechtvaardigen. Ze gaan beiden gebukt onder veel tegenslagen en teleurstellingen. Ze weten beiden wat ziek-zijn betekent Ze zullen beiden ook tot stof wederkeren. Ze zijn heel veel moeiten, die gelovigen met ongelovigen gemeen hebben. De vraag blijft voor ons echter over, of dat nu de „tucht“ is, waarover Hebréeën 12 het heeft. Bestaat die werkelijk in al dat trieste dat we opsomden?

Maar vers 8 laat ons weten, dat iemand vrij van tuchtiging kan blijven. En blijft iemand daar vrij van, dan is hij juist niet een zoon, een kind van God, maar een bastaard. De Here tuchtigt en kastijdt alléén de gelovigen, zijn trouwe kinderen. De anderen niet. Die blijven er vrij van kastijding en tuchtiging zijn het exclusieve recht en voorrecht van Gods trouwe kinderen. Dat is als het ware hun kenmerk, hun eigenschap. Dat hóórt kennelijk bij een gelovig kind van God Dat kènt de wereld niet. De wereld mag dan in haar ongeloof kennis maken met ziekten en rampen, met verdriet en spanningen, wat zij nièt kent, dat is de tuchtiging van God, die Vader is. Daarom móét die Schriftuurlijke kastijding en tuchtiging iets anders zijn dan ziekten, tegenslagen en dergelijke. Het moet iets zijn dat de bastaards, en de ongelovigen nièt kennen. Het moet iets zijn dat samenhangt met hun kind-van-God-zijn, met hun gelovig-zijn, met hun trouw.

Daar zijn voor Gods trouwe kinderen moeiten, die de kinderen van de wereld nooit meemaken. Waar ze ook nooit in kunnen komen. We denken aan het woord van Christus, dat Hij eenmaal zei aan zijn discipelen: „in de wereld zult gij verdrukking hebben“; „de wereld heeft Mij gehaat, zij zal ook u haten“. Verdrukking, vervolging, haat omdat je gelooft en gelovig trouw blijft aan de Here — dat zijn ervaringen die uitsluitend de gelovigen kunnen meemaken. En over hèn gaat het in deze verzen van Hebréeën 12. Het gaat over de trouwe zonen van God, niet over de bastaards en de ongelovigen, wat die ook mogen ervaren. En nu moeten we het verband vasthouden tussen dit hoofdstuk en het vorige, Hebréeën 11.

Dat bekende elfde hoofdstuk bevat geen galerij van geloofshelden, die altijd maar even vast en sterk in hun geloof stonden. Wat konden Noach en Abram en Mozes op

z'n tijd niet wankelen. Maar daarover gaat het hier niet, en daarom staan deze getuigenissen over hen niet opgetekend. Dat heeft een ándere reden.

Noach heeft een massa bespottung moeten ondervinden, omdat hij dat vreemdsoortige reuzenschip aan 't bouwen was. Noach deed gehoorzamen wat de HERE hem had opgedragen, maar dat heeft deze man ondervonden! Hij werd bespot om zijn prediking, die een oordeelsaankondiging was en een oproep tot bekering. Hij had die bespottung wel kunnen vermijden! Jawel, als hij maar meegepraat had met zijn tijdgenoten. Maar Noach beleed zijn geloof ten overstaan van spottende goddelozen.

En neem Abram. Hij zal wel een goed bestaan gehad hebben in Ur der Chaldeeën. Hij zou er vermoedelijk nooit over gedacht hebben nog eens te emigreren. Dat betekent voor hem: weggaan uit je land, je vertrouwde omgeving, alles vaarwel zeggen. Maar als de HERE hem weg roept, dan gáát hij, zonder te weten waar hij uitkomt. Hij moet als gast en vreemdeling verkeren in het land van Kanaän. En God belóófde hem dat land wel, maar hij zág er nog niets van. Eerst moest zijn oude vrouw Sara sterven, voordat hij één stukje grond van Kanaän zijn eigendom kan noemen. Maar hij gelóófde onvoorwaardelijk de belofte van zijn God.

En denk aan Mozes. Wat had de man een rijk bestaan als pleegkind aan het hof van de Farao van Egypte. Hij had de gevierde man kunnen zijn, als hij gewild had. Al de cultuurschatten van Egypte lagen voor hem gereed. Maar Mozes koos in 't geloof tégen die schatten van Egypte en hij koos vóór de versmaadheid met Góds volk Israël.

Wat van deze vaders gezegd wordt, kan van allen gezegd worden, van wie de namen staan opgetekend in Hebréeën 11. Het zijn de mensen geweest, die hoofd voor hoofd ondervonden hebben, wat het zeggen wil: in het geloof vast te houden aan de HERE en aan Zijn Woord.

Nu zal in elk geval moeten vaststaan, dat Hebréeën 11 niet maar een sprookje is of een al te fantastisch verhaal uit vroegere eeuwen, goed genoeg om er de kinderen enkele spannende uren mee te verschaffen. Neen, het is een stuk levende realiteit! Want zoals het vroeger geweest is met Noach en met Abraham en met Mozes en met al die anderen, zó is het vandaag gesteld met die verdrukke Hebréeën, die het zo moeilijk hebben met hun geloof.

Die met zoveel vragen zitten. Die geen raad weten met de smaad die ze ondervinden.

Smaad omdat ze christenen zijn. Die geen raad weten met de verdrukking en de vervolging en met de haat der wereld. De bange vraag is bij hen geboren: is dát nu christen-zijn? En zelfs kan de klacht geboren worden: waren we maar nooit overgezet uit het heidendom in de gemeente van Christus. Want je gaat er als leden van die gemeente toch af en toe wel diep onder door. Inderdaad, deze Hebréeën dreigen te verslappen en te bezwijken in hun zielen, onder de hitte der verdrukking.

In zo'n tijd klemt de vraag: waar blijft God nu, die beloofd heeft dat de rechtvaardigen zijn aarde erven zullen en bezitten, en dat de goddelozen vernietigd zullen worden? We zién er toch niets van? Wat we zien kunnen, is veeleer het omgekeerde: de goddelozen delen de lakens uit, en de rechtvaardigen staan in de hoek waar de slagen vallen. Wanneer die klachten geuit worden, komt de Schrift aan de klagers zeggen, als die het niet meer zien: maar dát is nu juist niets vréémde. Het is niet vreemd, dat u bespot en gehoond wordt. Het is niet vreemd, wanneer de wereld u haat, en als zij — hatende — u verdrukt en vervolgt. Dat is niet vreemd en het is niet nieuw. Want zeg nu zelf, u die Hebréeën 11 gelezen hebt: is die vaders, die geloofsgetuigen, ooit iets ánders overkomen? Hebben zij niet kunnen meepraten uit eigen ervaring over haat en verdrukking?

Vers 8 zegt het zo overduidelijk: de tuchtiging, welke állen deelachtig zijn geworden,

die ondervinden zij nu ook! Het is dezelfde tuchtiging en kastijding, die zij allen, al die voorvaderen in het geloof, ondervonden hebben.

Maar dan mogen de gelovigen nu ook weten, dat zij vandaag in de geloofsgemeenschap staan met hun trouwe vaderen. We staan ook in dat opzicht naast Abram en Mozes. Dat is nu eenmaal de consequentie van de goede belijdenis, van ons kerklidmaatschap, van ons christen-zijn. Het is de consequentie van ons geloof. Geloven in God, Gods Woord trouw bewaren en doorgeven, dat betekent in déze wereld: kastijding. Maar dan mogen we nu ook vasthouden, dat kastijding en tuchtiging het kenmerk is van het ware kindschap. Dat was voorheen het geval (Hebr. 11), en dat is vandaag nóg het geval (Hebr. 12).

Geliefden, dit is een woord vol ernst. Christus heeft een keer gezegd, dat wie een toren denkt te gaan bouwen, die moet eerst de kosten berekenen. Zou het blijken, dat je kapitaal niet toereikend is die toren af te bouwen, dan kun je er beter helemaal niet aan beginnen. En als iemand denkt een oorlog te beginnen, dan moet hij eerst zijn manschappen tellen. Heeft hij er te weinig, dan kan hij die hele oorlog beter uit zijn hoofd zetten.

Zo staat het nu ook met het christen-zijn, het discipel-zijn van Christus. Wanneer iemand van mening is, dat Christus teveel vraagt, of dat de moeiten van het christen-zijn te zwaar zijn, dan moet hij er niet aan beginnen. We moeten het van te voren goed overzien: met het christen-zijn komen de moeiten mee. Het is een woord van grote ernst.

Maar het is niet minder een woord vol troost. De brief herinnert aan al die trouwe vaderen. Ze zijn trouw gebleven aan God, maar ze hebben niets gezien van de vervulling van de beloften. Zegt vandaag iemand: maar we zien er zo weinig van, dat de rechtvaardigen de aarde zullen bezitten, en dat de goddelozen vergaan zullen — dan antwoordt de Schrift: maar u wandelt immers nog altijd in geloof, en nog niet in aanschouwen? Het kwam voor uw vaderen op geloof aan, maar voor u niet minder! U verkeert samen met hen in één geloofsgemeenschap!

2. De tuchtiging heeft nog méér te zeggen. Zij betekent ook: nu behandelt de HERE u als zijn kinderen. We kennen het voorbeeld van onze aardse vaders. Het zou een keer zóver kunnen komen, dat een vader aan zijn kind zei: nu, ga je gang dan maar.....doe dan maar wat je zelf wilt — ik laat je los.... Dat is het ergste wat een kind zou kunnen overkomen: dat vader hem loslaat, dat hij het zelf mag weten, dat hij zijn gang kan gaan. Nu, zó behandelt God de bastaarden: Hij laat hen in hun eigen wandelen. Hij verbreekt met hen alle contact. Maar dat zijn dan ook niet de trouwe kinderen van God. Dat zijn de trouwelozen. Zij kennen geen kruis, geen schande, geen vervolging.

Daar was althans één Zoon, die dat wèl kende, dat was Jezus. Hij heeft het kruis op Zich genomen, het kruis gedragen, en Hij heeft de schande veracht. Die heeft Hij niet eens meegeteld. Deze rechtvaardige Zoon van God heeft ervaren, wat tuchtiging zeggen wil. Dat voelde Hij aan de blikken-vol-haat, en dat voelde Hij aan de pijnen van het kruis. Heeft Hij toen geklaagd? Geen moment. Hij droeg zijn kruis. Want Hij wist, dat dat meekwam met zijn geloof en zijn trouw. Hij heeft geweten, dat Hij dat kruis had kunnen ontlopen, als Hij gewild had. Het is Hem meer dan eens voorgehouden. Eerst door de duivel, die Hem al de koninkrijken der aarde aanbiedt op die ene voorwaarde, dat Jezus een knieval voor hem maken zal. Doet Hij dat, dan is Hij in de kortst mogelijke tijd de Heer van de wereld. En dan bereikt Hij dat zozeer gewenste doel zonder aan het kruis gehangen te worden. Jezus wijst dat voorstel af: Hij blijft trouw aan Gods opdracht, Trouw aan de opdracht van God, Zijn Vader.

Later komt de duivel bij Jezus terug, niet rechtstreeks, maar door middel van een

beste vriend, Simon Petrus. Als Jezus begint te spreken in vertrouwen over lijden en sterven, dan staat Petrus op en die zegt: maar dat nooit, Here! Dat zal u geenszins overkomen! Wéér was er die verzoeking om het kruis te vermijden. Maar Jezus bleef standvastig. Hij schipperde niet en Hij plooiden niet. Hij bleef simpelweg getrouw aan zijn opdracht. Hij geloofde Gods belofte. Hij bleef zien op de vreugde die vóór Hem lag en die Hem was beloofd. Maar daarom komt er nu ook die uitbarsting van haat en vijandschap tegen Jezus. Omdat Hij trouw bleef. Hij verdroeg al die spot en hoon, want Hij wist één ding volkomen zeker: nu behandelt God Mij als zijn getrouwe Zoon in déze wereld. Deze kastijding is een nieuw bewijs van Mijn Kindschap. Want zó doet God niet met de bastaarden.....

Welnu, Hebreeën, geliefden, het kruis is er nog en de schande is er nog. Dat is ook nu de inhoud van *uw* kastijding en *uw* tuchtiging. Over dat kruis sprak ook Christus Zelf. Hem volgen betekent: je kruis op je nemen en jezelf verloochenen. Willen we dat? Zijn we daartoe bereid? Christen-zijn is geen vleeselijk genoegen, geen comfortabel leventje. Want het evangelie is nooit naar de mens, nooit naar de smaak van de mens. Het gaat dwars in tegen vlees en bloed. Het botst tegen mijn wil. Christen-zijn, dat is verbonden zijn aan de Christus, ook in zijn kruis en schande. Het is een deelhebben aan zijn lijden. 'De wereld heeft Mij gehaat, zij zal ook u haten'. Dat is onze gemeenschap aan Christus. We ondervinden samen de haat der wereld.

Als dat er nu niet is, dan is er geen tuchtiging, en dan zijn wij geen kinderen, maar dan zijn wij bastaards. Dat is het ontzaglijke van deze boodschap.

Er zijn, als 't er op aan komt, maar twee mogelijkheden. Er is een leven buiten Christus. Zoals er duizenden leven buiten Christus. Dat betekent dan in menig opzicht een gemakkelijk leven. Je vraagt niet naar de HERE en naar Zijn gebod, je kunt *dan* doen wat je wilt. Je *kunt in alle dingen* meedoen, je kunt je volledig uitleven. Dat lijkt voor menigeen het summum van genot. Maar de Schrift zegt: dat betekent dan ook als bastaard verloren gaan.

En er is een leven mét Christus, een verkeren in Zijn gemeenschap. Dat betekent een leven, vol van strijd. Die strijd kan zelfs zo zwaar worden, dat we ten bloede toe moeten strijden, lezen we in vers 4. Ten bloede toe. Het kan ons het leven kosten.

Maar het betekent dan ook uiteindelijk: als kind bij Vader thuis komen in de eeuwige vreugde.

Twee mogelijkheden. Twee wegen. De weg buiten Christus ofde weg met Christus.

Hoe is dat bij ons vandaag? Merkt u soms maar weinig van vijandschap, spot en smaad, van de kant der wereld? Maar vergeet niet: hoe trouwer u vasthoudt aan uw belijden, des te zwaarder wordt uw kruis. Hoe trouwer u uw drievoudig ambt bedient als christen, des te meer zult u de waarheid van dit Schriftwoord ondervinden. Wanneer u de naam van Christus belijdt, en voor zijn Woord opkomt, overal waar dit nodig is, daar openbaart zich de spot. Het kan ook anders: hoe meer u meedoet, meepraat met de meerderheid, des te gemakkelijker wordt uw leven. Dan is er van het kruis hoegenaamd niets te merken. Als u maar water in de wijn doet, en leeft van compromissen. Ja, dan bespaart u uzelf veel schande.

Maar dan?

Wanneer wij trouw zijn, de naam van de Here belijden waar dat moét gebeuren, wanneer we 'neen' zeggen waar eenvoudig een 'neen' past, dan zoeken we geen kastijding, en we vragen niet om tuchtiging, maar dan komt die tuchtiging wel als 'vanzelf' mee met ons spreken en belijden.

Er is vandaag bespotting, haat en vijandschap. Niet overal ter wereld in gelijke mate.

Er is onderscheid. Er is een broederschap in deze wereld, die het zwaar te verduren heeft. Daar drukt het kruis wel bijzonder zwaar. Het kruis om Christus' wil. Daar ondervinden Gods trouwe kinderen het, wat het christen-zijn te zeggen heeft. Maar ze mogen ook weten, dat ze nu leven in gemeenschap met de trouwe Christus.

En onder ons hier in Nederland, met alle zogenaamde verdraagzaamheid? Zolang de kerk van Christus trouw blijft aan haar opdracht, pijler en fundament der waarheid te zijn in deze wereld, en zolang zij daarom weigert mee te doen met de grote en valse oecumene, dan heet ze een 'scheurkerk', een volk van 'neen-zeggers'. En toen Gods kinderen in het maatschappelijke en politieke leven het klare Woord van God doorgaven en concreet toepasten, dan was je zó maar een 'splinterpartij'.

En wanneer je in de wereld van de wetenschap nog durft naspreken wat God in zijn Woord heeft voorgezegd, dan word je zó maar gescholden voor een 'fundamentalist' met hopeloos bekrompen en antieke opvattingen, die het in onze moderne tijd niet meer doen.

Hindert ons dat? Moeten we daarover klagen? Maar een tijd van uiterlijke rust en een goede naam in deze wereld is voor de getrouwe kerk van Christus toch in feite een abnormale zaak? Wat de wereld heeft aangedaan aan onze Bruidegom Christus, dat zal zij toch ook ons aandoen, indien wij werkelijk zijn bruidskerk zijn en blijven? Ze heeft Hem gehaat, ze zal ook ons haten. Daar moeten we maar op rekenen. Want dat is ons voorzegd.

Zo is er in de tuchtiging der kinderen Gods een gemeenschap met Christus. En deze tekst komt ons nu zeggen: dat mag voor u allen, die het moeilijk hebt vanwege uw geloof, een geweldige troost zijn. U staat hierin niet alleen. Christus staat naast u. De moeiten en de pijnen van de vijandschap die u ondervindt, heeft Hij reeds eerder, voor u ervaren.

3. Zo is er in de tuchtiging een gemeenschap met de trouwe vaders (Hebr. 11), en er is een gemeenschap met de trouwe Jezus Christus (Hebr. 12 : 2, 3), er is tenslotte óók een gemeenschap met de trouwe broeders en zusters, met de gehele kerkgemeenschap.

Immers, u moet op dat meervoud letten: 'zonen'. God behandelt u, broeders, als zonen. Het gaat niet om de enkeling, hoogst-individueel. Neen, de HERE zoekt zijn grote Gezin, zijn Familie, zijn Kerkgezin. Hij is met die gemeente bezig. En tot die gemeente mogen wij vandaag behoren, met al onze vragen, spanningen, strijd, met alle consequenties van ons christen-zijn — tot die kerk behoren ook Noach en Abram en Mozes en ál die anderen, met hun spanningen en strijd van eertijds. We moeten oog krijgen voor die éne kerkgemeenschap. Dan is het niet meer zo, dat ik het alléén maar zwaar heb met mijn consequenties van mijn christen-zijn. Dan ontdek ik, dat ik ook in dat opzicht naast vele anderen sta, die het op hun plaats en in hun tijd net zo moeilijk hadden. Dan is het ook niet zo, dat die ander zijn strijd heeft en dat ik mijn strijd heb, maar dat we samen onder het juk der kastijding doorgaan. Ik mag daarin betrekken mijn broeders en zusters in China net zo goed als in Nederland.

En het mooie is, dat we dan elkaar leren zoeken, elkaar leren steunen, leren helpen en vasthouden op dit smalle pad der kastijdingen. We gaan dan elkaar niet beklagen. Nog veel minder gaan we onszelf beklagen. We gaan elkaar vertroosten met de zekerheid, dat we onder de tuchtiging als kinderen van de Vader worden behandeld. We weten dan dat we broeders en zusters zijn van dat éne gezin, zonen en dochters van die éne Vader. In dat gezin blijft er niemand vrij van de tuchtiging, want wie daarvan vrij blijft, is geen kind van God. En behoort niet langer tot het gezin.

Wij worden állen getuchtigd, maar vers 13 zegt, dat de één vlugger loopt dan de

ander.

Er zijn 'kreupelen', die gemakkelijk achterblijven. We zouden op die manier elkaar uit het oog kunnen verliezen. Dan kunnen de tragen uit het gelid raken en spoorloos verdwijnen.

Het mooie van de tuchtiging is nu, dat deze ons naar elkaar toedrijft. De wetenschap, dat we gezamenlijk onder de tuchtiging doorgaan, versterkt de gemeenschap der heiligen. Op die weg houdt Vader zijn kinderen vast, en die kinderen houden elkaar vast op die weg. Hoe zwaarder het wordt, des te méér ze elkaar vastgrijpen.

De Schrift zegt ons openhartig, dat het bijzonder zwaar zal worden. Zó zwaar, dat zelfs de uitverkoren kinderen Gods haast verleid zouden worden, als dat mogelijk zou zijn. Het raffinement van de Boze willen we niet onderschatten. De verzoeken worden intensiever. De beproevingen worden zwaarder. De tuchtiging neemt toe. We zullen het steeds méér en steeds gevoeliger leren ondervinden, wat het zeggen wil: achter Christus aan te gaan.

Wat zullen wij dan zeggen? Wat gaan we nu doen? Verslappen? Bezwijken? Verflauwen? Gaan we de moed verliezen en de strijd opgeven? En gaan we met Elia zeggen: 't is genoeg, Here, we kunnen er straks toch niet meer tegen op?

Neen, zegt de Schrift — heft dan de slappe handen op en strekt de knikkende knieën! Want wie volharden zal tot het einde, die wordt behouden.

Amen.